AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI TƏHSİL NAZİRLİYİ

BAKI DÖVLƏT UNİVERSİTETİ

BAKALAVR PİLLƏSİ ÜÇÜN

"TURİZM EHTİYATLARI" ÜZRƏ FƏNN PROQRAMI

(I KURS)

İxtisas: 050810 "Turizm işinin təşkili"

BAKI - 2021

Tərtib edən: c.ü.f.d.Zülfüqarova S.M.

Elmi redaktor: dos.Soltanova H.B.

“Xarici ölkələrin iqtisadi-siyasi coğrafiyası və turizm” kafedrasının müdiri

Rəy verənlər: BDU-nun “Xarici ölkələrin iqtisadi-siyasi coğrafiyası və turizm” kafedrasının dosenti Nuriyev E.B., AMEA-nın akademik Həsən Əliyev adına Coğrafiya İnstitutunun “Turizm və rekreasiya coğrafiyası” şöbəsinin müdiri c.ü.f.d.,dos. İmrani Z.T.

TURİZM EHTİYATLARI

İzahat vərəqi

“Turizm ehtiyatları” fənni Bakı Dövlət Universiteti Coğrafiya fakültəsinin bakalavr pilləsində “Turizm işinin təşkili” ixtisası üzrə təhsil alan tələbələrə I kursun I semestrində 75 saat (müh.45 s., məş.30 s.) həcmində tədris olunur.

Regionda (ölkədə, rayonda) turizmin inkişafına bır sıra amillər təsir edir. Bu amillərdən ən mühümü turizm ehtiyatlarıdır. Fənnin tədrisində məqsəd tələbələrə turizm ehtiyatları və turizm potrnsial imkanlarını aşılamaq, turizm ehtiyatlarının müxtəlifliyini və ərazi üzrə yayilmasını öyrətmək, onların qiymətləndirilməsi və s. haqqında ümumi məlumatlar verərək turizm sektorunun davamlı inkişafı cəhətdən çox əhəmiyyətli olduğunu göstərməkdir.

Fənnin mənimsənilməsi nəticəsində tələbə

Bilməlidir:

- Fənnin məqsəd və vəzifələrini
- Rekreasiya ehtiyatları və rekreasiya potensialının fərqini
- Turizmin inkişafında turizm ehtiyatlarının əhəmiyyətini
- Turizm ehtiyatlarının növlərini
- Turizm ehtiyatlarının öyrənilmə tarixini

Bacarmalıdır:

- Turizm ehtiyatlarının qiymətləndirilməsini
- Turizmin təşkilində turizm ehtiyatlarından istifadəni

- Ərazinin turizm təminatının sosial-iqtisadi cəhətdən qiymətləndirilməsini
- Turizm ehtiyatlarından səmərəli istifadə yolları və imkanlarını

Yiyələnməlidir:

- Ərazinin turizm ehtiyatları ilə təminat səviyyəsinə
- Turizm ehtiyatlarının tərkibinə
- Turizm ehtiyatlarının sosial-iqtisadi inkişafda roluna
- Turizm ehtiyatlarının öyrənilmə istiqamətinə
- Turizm ehtiyatlarının yayılma xüsusiyyətlərinə

Mövzular üzrə saatların paylanması

№	Mövzular	Cəmi	o cümlədən	
			müh.	məş.
1	Fənnin perdmeti, məqsəd və vəzifələri	2	2	-
2	Turizm ehtiyatları və turizm potensialı	4	2	2
3	Turizm ehtiyatlarının öyrənilməsinin nəzəri və təcrübi əsasları	4	2	2
4	Turizm ehtiyatlarının tərkibi və təsnifatı	2	2	-
5	Turizm ehtiyatlarının yayılma xüsusiyyətləri	4	2	2
6	Ərazinin turizm ehtiyatları ilə təminat səviyyəsinin öyrənilməsi	2	2	-
7	Təbii rekreasiya-turizm ehtiyatları	4	2	2
8	Təbii ehtiyatların rekreasiya cəhətdən qiymətləndirilməsi	4	2	2
9	Landşaftın estetikliyinin qiymətlən-dirilməsi	2	2	-

10	Antropogen turizm ehtiyatları	4	2	2
11	Tarix və mədəniyyət abidələri	4	2	2
12	Turizmdə təbii və mədəni irs	4	2	2
13	Təbii və mədəni irsin turizm cəhətdən mənimsənilməsi prinsipləri	4	2	2
14	Mədəni landşaft turizm ehtiyatı kimi	4	2	2
15	Mədəni landşaft və xüsusi mühafizə olunan ərazilər	4	2	2
16	Beynəlxalq turizmdə tarixi-mədəni və təbii potensial	2	2	-
17	Sosial-iqtisadi turizm ehtiyatları	4	2	2
18	Turizm ehtiyatlarının iqtisadi-coğrafi cəhətdən qiymətləndirilməsi	2	2	-
19	İşğaldan azad olunmuş Qarabağın rekreasiya-turizm ehtiyatları	4	2	2
20	Abşeron iqtisadi rayonunun rekreasiya-turizm ehtiyatları	4	2	2
21	Abşeronun Xəzərsahili rekreasiya-turizm ehtiyatları	2	2	-
22	Abşeron arxipelaqının rekreasiya-turizm ehtiyatları	5	3	2
	Cəmi	**75**	**45**	**30**

Mövzular və onların məzmunu

1.Fənnin perdmeti, məqsəd və vəzifələri

Turizm ehtiyatları fənninin öyrəndiyi obyekt. Turizm ehtiyatları anlayışı. Turizm ehtiyatlarından istifadə imkanları.

Turizm ehtiyatlarının sosial-iqtisadi inkişafda rolu. Turizm ehtiyatlarından istifadənin məqsədi. Turizm ehtiyatlarıfnın öyrənilmə istiqamətləri.

2.Turizm ehtiyatları və turizm potensialı

"Ehtiyat", "turizm ehtiyatı" anlayışları. Rekreasiya ehtiyatları turizm ehtiyatlarının tərkib hissəsi kimi. Rekreasiya potensialı. Rekreasiya ehtiyatları ilə rekreasiya potensialının fərqi.

3.Turizm ehtiyatlarının öyrənilməsinin nəzəri və təcrübi əsasları

Turizm ehtiyatlarının öyrənilmə tarixi. Bu ehtiyatların öyrənilməsinin nəzəri əsasları. Bu sahə ilə məşğul olan xarici ölkə və Azərbaycan alimləri. Təbiət-cəmiyyət arasında qarşılıqlı əlaqə. Turizm sistemləri. Bu sistemlərin formalaşmasında turizm ehtiyatlarının rolu.

4.Turizm ehtiyatlarının tərkibi və təsnifatı

Turizm ehtiyatlarının turist marağına səbəb olan tərkib hissəsi və bunların ümumi xüsusiyyətləri: turistlər üçün cəlbediciliyi, dərketmə əhəmiyyəti, rekreasiya əhəmiyyəti, qeyri-adiliyi, qorunması, yerləşməyi və s.

5.Turizm ehtiyatlarının yayılma xüsusiyyətləti

Turizm ehtiyatlarının ərazi üzrə yayılması və təminat səviyyəsi. Turizm ehtiyatlarından səmərəli istifadə yolları və imkanları. Təbii, antropogen, sosial-iqtisadi turizm ehtiyatları.

6.Ərazinin turizm ehtiyatları ilə təminat səviyyəsinin öyrənilməsi

Turizm ehtiyatlarından turizm sənayesində istifadə. Təbii turizm ehtiyatlarının ərazi üzrə yayılma xüsusiyyətlərindəki fərqlər. Ərazinin turizm təminatının sosial-iqtisadi cəhətdən qiymətləndirilməsi.

7.Təbii rekreasiya-turizm ehtiyatları

Rekreasiya ehtiyatlarının xüsusiyyətləri. Komfort iqlim. Mineral mənbələr və müalicəvi palçıq, ekzotik landşaft. Təbiət abidələri. Milli parklar və qoruqlar. Mağaralar, su sərvətləri, relyef və s. İstirahətin təşkilində iqlim və hidroloji şərait. Təbii mühitdən səmərəli istifadə. Turizm fəaliyyətində ətraf mühitin mühafizəsi.

8.Təbii ehtiyatların rekreasiya cəhətdən qiymətləndirilməsi

Təbii turizm ehtiyatlarının qiymətləndirilməsinin nəzəri istiqamətləri.Tibbi-bioloji, psixoloji-estetik, texnoloji qiymətləndirmə
.Bunların fərqli xüsusiyyətləri. Rekreasiya-iqlim ehtiyatlarının qiymətləndirilməsi.

Təbii landşaft və onun komponentlərinin qiymətləndirilməsi. Təbii komplekslərin estetik xüsusiyyətləri.

9. Landşaftın estetikliyinin qiymətləndirilməsi

Landşaftın struktur elementlərinin mənzərə əmələgətirmədə əhəmiyyəti. Mənzərənin üfüqi və horizontal strukturları. Mənzərənin estetik əhəmiyyətinin qiymətləndirilməsi meyarları. Landşaftın estetikliyinin qiymətləndirilməsinin metodoloji əsasları. Təbii komplekslərin qiymətləndirilməsinə sistemli yanaşma.

10. Antropogen turizm ehtiyatları

Antropogen turizm ehtiyatları anlayışı və onların təsinifatı. Tarixi-mədəni ehtiyatlar və onların növləri. Tarixi-mədəni abidələr və onların növləri. Mədəni-dərketmə ehtiyatlarının qruplaşdırılması.

11. Tarix və mədəniyyət abidələri

Tarix və mədəniyyət abidələrinin mahiyyəti, təsnifatı və qiymətləndirilmə mərhələləri. Dini abidələr. Dini turlar. Ziyarətlər.

İctimai-memarlıq abidələri. Arxeoloji abidələr. Etnoqrafik abidələr. Mədəni komplekslərin davamlılığı və tutumu. Tarixi-mədəni potensial və onun qiymətləndirilməsi metodikası.

12. Turizmdə təbii və mədəni irs

Milli irs nümunələri turizm ehtiyatı kimi. Ümumdünya mədəni və təbii irsinin qorunması haqda konvensiya. Mədəni Turizm Xaritiyası və onun prinsipləri. Turizmdə təbii və mədəni irs, onun aspektləri. Ümumdünya irsinə daxil edilən təbii ərazilər. Azərbaycan Respublikasında ümumdünya irsinə aid abidələr.

13.Təbii və mədəni irsin turizm cəhətdən mənimsənilməsi prinsipləri

Ərazinin mənimsənilməsində "qoru bərpa et, ziyan vermə" prinsipi. Nadir tarixi ərazilər. Kiçik şəhərlər. Təbii-tarixi parklar. Milli irsdən istifadənin bəzi məsələləri.

14. Mədəni landşaft turizm ehtiyatı kimi

"Mədəni landşaft" anlayışı. Mədəni landşaft kateqoriyaları. Mədəni landşaft ümumdünya irs öbyekti kimi. Mədəni landşaftların tipologiyası. Mədəni landşaft və ətraf mühitin qorunması strategiyası.

15.Mədəni landşaft və xüsusi mühafizə olunan ərazilər

"Xüsusi mühafizə olunan ərazi" anlayışı. Xüsusi mühafizə olunan ərazilərin təsnifatı. Dövlət təbii qoruqları və yasaqlıqlar. Milli parklar. Təbii parklar. Təbiət abidələri. Müalicə-sağlamlıq yerləri və kurortlar. Dendroloji parklar və botanika bağları. Xüsusi mühafizə olunan ərazilərdən turizmdə istifadə imkanları.

16. Beynəlxalq turizmdə tarixi-mədəni və təbii potensial

Mədəni irsə aid olan obyektlər: abidələr, ansambllar, diqqətəlayiq yerlər. Təbii irsə aid olan obyektlər: təbiət abidələri, geoloji və fiziki-coğrafi cəhətdən fərqlənən areallar, diqqətəlayiq təbii yerlər. Mədəni obyektin ümumdünya irs siyahısına daxil edilməsi şərtləri. Təbii obyektin ümumdünya irs siyahısına daxil edilməsi şərtləri. Ölkənin (rayonun, şəhərin) tarixi-mədəni cəhətdən öyrənilməsində mühüm mərhələlər və amillər.

17. Sosial-iqtisadi turizm ehtiyatları

Sosial-iqtisadi turizm ehtiyatları: informasiya, infrastruktur, maddi ehtiyatlar. Sosial ehtiyatlar turizm sərvəti kimi. Demoqrafik göstəricilər, sosial təminat, əhalinin gəlirləri, əmək ehtiyatları və onlardan turizmdə istifadə.

İqtisadi ehtiyatlar (davamlı iqtisadi inkişaf, xidmətlərin səviyyəsi, nəqliyyat və kommunikasiya infrastrukturu və s.).

18. Turizm ehtiyatlarının iqtisadi-coğrafi cəhətdən qiymətləndirilməsi

Turizm ehtiyatlarının kompleks qiymətləndirilməsi. Turizm ehtiyatlarının qiymətləndirilməsində mühüm meyarlar. Turizm ehtiyatlarının regional cəhətdən müqayisəli qiymətləndirilməsi.

19.İşğaldan azad olunmuş Qarabağın rekreasiya-turizm ehtiyatları.

Bölgənin rekreasiya-turizm ehtiyatları: təbii, antropogen, sosial-iqtisadi. Kurort-müalicə imkanları.

20.Abşeron iqtisadi rayonunun rekreasiya-turizm ehtiyatları.

Bölgənin rekreasiya-turizm ehtiyatları: təbii, antropogen, sosial-iqtisadi. Kurort-müalicə imkanları.

21.Abşeronun Xəzərsahili rekreasiya-turizm ehtiyatları.

Xəzərsahili çimərliklər. Komfort iqlim. Kurort-sanatoriya imkanları.

22.Abşeron arxipelaqının rekreasiya-turizm ehtiyatları.

Abşeron arxipelaqı adalarının palçıq vulkanları. Adaların rekreasiya-turizm potensialı. Adaların perspektiv inkişafı.

Ədəbiyyat :

Əsas

1.Azərbaycanın iqtisadi və sosial coğrafiyası. Dərslik /prof.V.Ə.Əfəndiyevin redaktəsi ilə.-Bakı: "Bakı Universiteti" nəşriyyatı, 2010.
2. Dərgahov V.S. Rekreasiya-turizm ehtiyatları. Bakı: "MBM", 2008.
3.Кусков А.С., Голубева В.Л., Одинцова Т.Н. Рекреационная география. М.: «Флинга».2005.
4.Максаковский В.П. Всемирное наследие. М.: 2003.
Николаенко Д.В. Рекреационная география. М.: 2007.
5.Рекреационные ресурсы и методы их изучения. М.: МФГО. 1981.
6.Зорин И.В. Энциклопедия туризма. /И.В.Зорин, В.А.Кварталь-
нов М.: «Финансы и статистика», 2001.
7.Дурович А.П. Организация туризма. СПб.: «Питер -Пресс», 2009.
8.Soltanova H.B. Azərbaycan Respublikasinda turizm və onun inkişafı. Bakı: "AzTU" nəşriyyatı, 2015
9.Bilalov B.Ə., Gülalıyev Ç.G. "Turizmin əsasları" Bakı 2015
10.Zülfüqarova S.M. Abşeron iqtisadi rayonunda turizm-rekreasiya resurslarının coğrafiyası. Bakı: "Kooperasiya" nəşriyyatı, 2019

Əlavə

1.Azərbaycanın Milli parkları. Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyi. Bakı: 2007.
2.Budaqov B.Ə. Azərbaycanın təbiət abidələri. Bakı: “Elm”, 1990
3.Məmmədov C.A., Rəhimov S.H. Turizm termin və anlayışlarının izahlı lüğəti. Bakı: “Mütərcim”, 2000.
4.Süleymanov M.Ə.Azərbaycanın təbii və antropogen landşaftlarının coğrafi qanunauyğunluqları. Bakı: 2005.